

6. **Кочан І.** Динаміка і кодифікація термінів з міжнародними компонентами у сучасній українській мові. Монографія. – Львів, Вид. центр ЛНУ, 2004. – 520 с.

7. **Моргунюк В.** Про деякі вимоги до термінів, встановлені ДСТУ 3966-2000 // Вісник: Прobl. укр. термінології. – Львів, 2002. – № 453. – С. 194 – 202.

УДК 371.2:378.4

НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС У ТЕХНІЧНОМУ ВНЗ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Ю. П. Дірявка, к. і .н., доц.

Ключові слова: навчально-виховний процес, громадянська позиція, національне виховання, державна мовна політика, діалог поколінь

Постановка проблеми. Формування громадянської позиції сучасної студентської молоді є одним із пріоритетних напрямів діяльності ВНЗ України. Можна впевнено стверджувати, що молода людина, котра успішно завершила I семестр будь якого факультету, вже виходить на кардинально новий рівень свідомості, значно розширюється її світогляд. Проте останнім часом спостерігається певне падіння інтересу молоді до участі у громадському житті, її значної інертності.

Частково це можна пояснити особливостями сучасного стану українського суспільства: невідповідність між деклараціями та реаліями – відсутність де факто безкоштовної освіти, медицини, пільгового житлового будівництва, працевлаштування тощо.

Тому, як і в людей старшого покоління, у сучасної української молоді спостерігається значне розчарування та певна апатія до активного громадського життя. Значна частина молодих людей, у тому числі й студентів, мріє виїхати за кордон. До цього слід додати і технологічні особливості епохи – заглиблення в Інтернет та життя у віртуальному світі.

Таким чином, надзвичайно актуальним завданням на сьогодні є пошук нових форм роботи з молоддю, зокрема, з її найбільш талановитою частиною – студентством.

Аналіз публікацій. Останнім часом з'явилась низка ґрунтовних публікацій, присвячених цій темі. Так, К. Богомаз і Л. Сорокіна зазначають, що потрібно формувати «громадянськість» молоді, бо таке формування надає студентові можливість відчувати себе морально, соціально, політично та юридично дієздатним і захищеним, бути впевненим у тому, що його інтереси та інтереси держави в цілому збігаються [1]. Г. Кривчик висловлює думку, що майбутньому спеціалісту в сучасному світі, щоб претендувати на квиток до елітного клубу технократів, мало бути звичайним спеціалістом – наприклад, інженером-будівельником. Необхідно бути майстром, творцем, яким стає людина лише у результаті поєднання професійних знань із глибиною інтелектуального і духовного світу [4].

У своєму дослідженні І. Мачуліна підкреслює, що відставання рівня організації роботи закладів культури від зрослих потреб молоді спричинило знецінення дозвілля молоді, посилило тенденції до її одомашнення. Вона також наводить цікаві дані дослідження вільного часу студентської молоді Дніпродзержинського державного технічного університету, з якого видно, що активні творчі заняття, на жаль, не є популярними серед сучасної молоді. При цьому приблизно третина студентів узагалі не беруть участі у жодних формах виховної роботи [5].

Не можна не відзначити, що багато з дослідників навчально-виховної роботи все більше уваги приділяє такій інформаційній сфері як Інтернет, котрий є надзвичайно популярною серед сучасної молоді. Але, як стверджує Г. Євсєєва, для розвитку сучасного українського суспільства та поширення українства як системи інтегративних знань про Україну, надзвичайно важливим є функціонування україномовних сайтів. Дослідник також констатує, що актуальним завданням розбудови держави досі залишається створення україномовного середовища у засобах масової інформації. Важко не погодитись з іншим твердженням науковця, що концепція виховання мовної освіти в Україні практично відсутня, або не діє [3].

Т. Оболенська у своїй праці зазначає, що стрижневим завданням усієї системи виховання в Україні є виховання громадянина. Тому у ВНЗ важливим є використання теоретичної парадигми національного виховання через триаду рис особистості «громадянин-патріот-гуманіст».

Головною метою такого виховання є формування свідомого громадянина-патріота української держави, активного провідника національної ідеї, представника української національної еліти через набуття молодим поколінням національної свідомості, активної громадянської позиції, високих моральних якостей та духовних запитів. Таке національне виховання, на думку вченого, має враховувати культурно-історичний досвід свого народу, його традиції, звичаї і обряди, багатотисячолітню мудрість [6].

В. Большаков, розглядаючи питання зміцнення співдружності вченого та студента, наголошує на тому, що не можна перебільшувати значення ні технічного фактора, ні нових навчальних технологій. Головним був і залишається людський фактор.

На питання: що синтезує усі якості, потрібні спеціалісту й громадянину, вчений відповідає: інтелігентність. Адже, дійсно, інтелігентна людина серйозно ставиться до обраної професії, вона всебічно освічена, що дозволяє їй орієнтуватися в умовах швидкої зміни технологій, має високу громадянську свідомість, не здатна на аморальні вчинки, толерантна до людей. На думку В. Большакова, навчально-виховна робота не може бути ефективною, якщо вона органічно не поєднується з науковою діяльністю. Тобто до неї треба якомога більше залучати студентів [2].

Також виділимо цікаве дослідження Г. Шулдика, у якому наводяться та аналізуються дані опитування студентів Уманського педагогічного університету. Згідно з ними, найвище було оцінено у викладачів перцептивні здібності (розуміння студентів, ставлення до них, як до особистості, уміння поставити себе на їх місце і т. д.).

На друге місце студенти віднесли академічні здібності (високий рівень знань, обізнаність, точність викладу навчальної дисципліни). Далі студенти високо оцінили почуття гумору у викладачів (вміють розрядити атмосферу, мають веселу вдачу). Також високо були оцінені мовленнєві здібності викладача (досконале володіння мовою, мовлення без слів-паразитів, мелодійність голосу).

Наступні за рейтингом виявились дидактичні здібності викладача (уміння захопити своїм викладанням, лаконічність, любов до свого предмета, індивідуальний підхід до студентів). Цікаво при цьому, що авторитарні здібності викладача оцінювались неоднозначно.

Дослідник робить логічний висновок, що для успішної взаємодії зі студентами викладач повинен розвивати рефлексію професійної діяльності (тобто осмислювати і переосмислювати свої якості). Педагоги з вищим рівнем майстерності відзначаються і більш високим рівнем рефлексії. Важко не погодитись із таким твердженням автора, що лише справжня особистість може виховати таку ж особистість [7].

Виклад основного матеріалу. Погоджуючись із вищенаведеними положеннями дослідників, спробуємо окреслити найбільш актуальні, на нашу думку, напрями навчально-виховної роботи у ВНЗ.

Якщо порівнювати процес виховної роботи у ВНЗ зі школою, то безумовно, класний керівник набагато більше задіяний у ньому ніж куратор групи. Так, зокрема, класний керівник регулярно проводить виховні години, контролює харчування учнів та їх успішність, постійно контактує з батьками, спираючись при цьому на «батьківський комітет», і т. д.

Куратори ж студентських груп, як правило, приділяють певну увагу своїм студентам на I курсі. Щоправда, інколи студенти беруть участь у різних заходах, котрі проводяться вишем, та інколи відвідують театри, музеї чи інші культурні заклади міста. Оце практично і є основна позанавчальна робота. До цього ще можна додати, що співпраця з батьками часто починається, коли студента чи студентку вже відрахували чи відраховують із ВНЗ. Сама ж посада куратора оплачується чисто символічно, на відміну від класного керівника.

Отже, виховна робота у студентських групах залежить значною мірою від ентузіазму куратора та заступника декана з виховної роботи того чи іншого факультету. Тому не дивно, що декларації про формування громадянської позиції молоді і виховання нової еліти, на жаль, так і залишаються деклараціями.

Очевидно, щоб розкрити потенціал молодих людей і направити його в раціональне русло, потрібно постійно шукати та впроваджувати нові форми й методи навчально-виховної роботи, враховуючи традиції того чи іншого навчального закладу. А починати цей процес можна із заохочення студентів до співпраці з викладачем. І з цією метою можна використовувати семінарські заняття, на яких студент частково може взяти на себе функцію їх модератора. Як показує власний досвід, це надзвичайно поживає атмосферу в аудиторії, сприяє розкріпаченості більш інертних студентів.

Також доцільно вже з перших курсів залучати найбільш здібних студентів до наукової роботи, у першу чергу, через публікацію спільних із викладачем статей. І якраз у цій галузі у технічному ВНЗ велику роль відіграють гуманітарні дисципліни, які студенти в основному вивчають на I – II курсах. Це можуть бути публікації про рідний край, подорожі, дослідження свого роду тощо. Навряд чи можна переоцінити той психологічний ефект, який дає вихід публікації молодій людині у науковому виданні чи навіть місцевій багатотиражці. Навіть досвідчений вчений кожного разу з трепетом відкриває нове видання із своєю публікацією.

Ще одним перспективним напрямом активізації діяльності молоді може бути організація кіноклубів у ВНЗ, де не просто переглядаються кінокартини а й відбувається обговорення їх змісту. До речі, у деяких ВНЗ України та Дніпропетровська такі кіноклуби вже діють. Але особливу увагу треба приділяти пропаганді саме українських якісних і, на жаль, маловідомих стрічок, що також сприятиме національному вихованню молоді.

Вже стали традиційними студентські конференції гуманітарного напрямку в багатьох ВНЗ України, у тому числі й ПДАБА. Як показує досвід їх проведення, при вдалій співпраці викладача та студента рівень таких конференцій є досить високим, а кращі доповіді заслуговують на публікації. У цьому плані корисно періодично проводити «круглі столи» між викладачами, студентами, діячами культури, спорту, місцевою владою, політиками, на яких активно відбувалось би обговорення важливих питань повсякденного життя. Такі заходи сприяли б подоланню відчуженості молоді від проблем у суспільстві.

Перспективним і надзвичайно актуальним напрямком виховної роботи є розширення світогляду молоді через постійне знайомство з різними регіонами України. Для цього треба налагодити горизонтальні зв'язки між ВНЗ нашої держави та перейти до практики коротких подорожей, що є фінансово реальним. Це, до речі, стимулювало б ВНЗ зміцнити необхідну матеріально-технічну базу для прийому гостей та підвищило відповідальність персоналу. У перспективі непогано було б проводити такі заходи і на європейському рівні, що реально б сприяло процесам євроінтеграції України.

Традиційно у контексті виховного процесу йде дисципліна. І тут, у першу чергу, типовою картиною ВНЗ України є масове паління студентів прямо біля навчальних корпусів. Щоб подолати таке ганебне явище, потрібно об'єднати рішучість адміністрації ВНЗ, принциповість персоналу та авторитетну позицію студентських активістів.

Важливим питанням, яке потребує постійної уваги, є харчування студентів. На жаль, співвідношення «ціна-якість» на продукцію харчування в багатьох ВНЗ не відповідає здоровому глузду. У цьому автор даної статті мав неодноразову можливість переконатися. Незважаючи на те, що зараз заклади громадського харчування є недержавними, адміністрація повинна знаходити важелі впливу для наведення порядку в даній галузі. Це, у свою чергу, свідчитиме, що про інтереси молоді піклуються не на словах, а на ділі.

І насамкінець, знову хотілось би повернутися до того, що концепція національного виховання студентської молоді може спрацювати лише тоді, коли при всій повазі до інших національностей і створення їх культурам належних умов розвитку – у ВНЗ України, у тому числі й технічних, мова викладання практично усіх дисциплін (а не лише гуманітарних як зараз) має бути державною.

Також адміністрація ВНЗ повинна принципово відстоювати подібну мовну політику в проведенні офіційних заходів. В іншому разі національне виховання втратить свою головну складову – мову і навряд чи виконає повною мірою своє завдання.

Висновки. Отже, в сучасний період навчально-виховний процес у ВНЗ України, і зокрема, в технічних ВНЗ, потребує впровадження нових методів, з урахуванням досвіду кращих традицій ще радянської вищої школи. Це сприятиме вихованню нової еліти України, про яку так багато говорять. Але ця тема, безумовно, є відкритою і потребує подальших розробок.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. **Богомаз К. Ю.** Виховання особистості сучасного фахівця у вищому технічному навчальному закладі / К. Ю. Богомаз, О. М. Сорокіна // Формування української технічної еліти в ході викладання суспільних наук у вищих технічних закладах України / За ред. В. І. Большакова. – Д. : ПДАБА, 2008. – С. 23 – 27.

2. **Большаков В. І.** Зміцнення співдружності вченого і студента як запорука забезпечення високої якості освіти // Співдружність вченого і студента у підвищенні якості освіти в умовах

реформування вищої школи / За ред. В. І. Большакова. – Д. : ПДАБА, 2001. – С. 9 – 10.

3. **Євсєєва Г. П.** Проблеми та перспективи мовної політики у вихованні української технічної еліти ВНЗ України // Формування української технічної еліти в ході викладання суспільних наук у вищих технічних закладах України / За ред. В. І. Большакова. – Д. : ПДАБА, 2008. – С. 30 – 37.

4. **Кривчик Г. Г.** Гуманітарна складова виховання технократичної еліти // Співдружність вченого і студента у підвищенні якості освіти в умовах реформування вищої школи / За ред. В. І. Большакова. – Д. : ПДАБА, 2001. – С. 17 – 23.

5. **Мачуліна І. І.** Евристичний потенціал дозвілля у виховних практиках вищих навчальних закладів // Грані, № 6, 2010. – С. 138 – 142.

6. **Оболенська Т.** Нова парадигма виховної роботи в університеті // Вища школа. – 2011. – № 12 – С. 66 – 73.

7. **Шулдик Г. О.** Оцінка педагогічних здібностей викладача студентами педвузу // Співдружність вченого і студента у підвищенні якості освіти в умовах реформування вищої школи / За ред. В. І. Большакова. – Д. : ПДАБА, 2001. – С. 56 – 58.

УДК 371.2:378.4

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

С. П. Волкова, ст. викл.

Ключові слова: студентська молодь, політична культура, формування політичної культури

Постановка проблеми. Розвиток будь-якого суспільства відбувається під впливом культури. Усвідомлення сутності політичної культури має неабияке значення, щоб зрозуміти основи політичної системи, визначити її характер та специфічні особливості. Рівень політичної культури в країні залежить від громадянської позиції, соціальної активності кожної особистості, насамперед молоді. Роль молоді в суспільстві визначається її моральністю, духовністю, загальним рівнем культури.

Аналіз публікацій. Аналіз політичної культури та її сутності можна прослідкувати в працях О. Курняка [4; 5], О. Чальцевої [14], Л. Півневої [11], С. Гелея, С. Рутара [2] та ін. В українській політології різні аспекти питання політичної культури досліджуються в працях В. Бебика [1], Ф. Рудича, В. Лісового [8] та ін. Власне аспектові політичної культури студентської молоді присвячені дослідження М. Остапенко [10], О. Морозової [9], А. Карнаух [3] та ін.

Результати вивчення джерельної бази дослідження зумовили визначення головної **мети** дослідження – розроблення особливостей політичної культури студентської молоді.

Визначена мета зумовила постановку та розв'язання таких дослідницьких **завдань**: розкрити зміст та структуру політичної культури; визначити особливості політичної культури молоді.

Виклад матеріалу. У широкому значенні під культурою розуміють всі основні сфери людського буття: виробництво матеріальних благ; духовну культуру в її розмаїтті та складності, включаючи міфологію, релігію, науку, мистецтво; різні форми стосунків у суспільстві – від особистісних до політичних. Політика і культура у політичній сфері життєдіяльності суспільства відображають політичні відносини і види політичної діяльності суб'єктів.

У літературі існують різноманітні підходи до визначення поняття «політична культура»: 1) суб'єктивний, що трактує політичну культуру як явище винятково ментальне, тобто як оцінки, цінності, знання суб'єктів політичного процесу; 2) суб'єктивний і біхевіористський, у яких політична культура розглядається на ментальному і поведінковому рівнях; 3) культурологічний, що передбачає розуміння політичної культури як сукупності цінностей і символів [2].

Термін «політична культура» вперше використав ще у XVIII ст. німецький філософ Й. Гердер у праці «Ідеї до філософії історії людства».

У широкий науковий обіг термін запровадили в середині XX ст. американські дослідники Г. Алмонд, С. Верба, Г. Пауелл та інші. У другій половині XX ст. Г. Алмонд, надрукувавши